



STARTNOTITIE

SAMEN WERKEN AAN MORGEN



LEUDAL

Startnotitie Bestuurlijke vernieuwing: "Samen werken aan morgen"

In deze startnotitie leest u achtereenvolgens:

1. De aanleiding voor deze startnotitie;
2. Informatie over bestuurlijke vernieuwing en de Wet versterking participatie op decentraal niveau;
3. Een voorstel voor het vervolgproces om te komen tot een nieuwe verordening en aangepast beleid.

1 Aanleiding voor deze startnotitie

1.1 Aanleiding

Bestuurlijke vernieuwing is een belangrijk onderwerp binnen het Coalitieakkoord *Samen bouwen aan Leudal*. Ook is het een belangrijk thema in de Zomernota, gebaseerd op de Strategische Visie. Het college heeft de wens uitgesproken een gemeenschappelijk beeld te verkrijgen over hoe er uitvoering kan worden gegeven aan bestuurlijke vernieuwing. De huidige Omgevingswet, de ingevoerde Wet Versterking Participatie op decentraal niveau en de gewijzigde Gemeentewet per 1 januari 2025 noodzaken gemeenten na te denken over hun ambities op het gebied van bestuurlijke vernieuwing, participatie en Uitdaagrecht in gemeentelijke c.q. lokale beleid- en besluitvormingsprocessen.

Om bestuurlijk te vernieuwen in Leudal is het van belang dat het college, de gemeenteraad en de medewerkers binnen de organisatie anders gaan werken en anders gaan sturen. "Ja, mits" als basis voor het omgaan met initiatieven vanuit de samenleving is als grondhouding zowel ambtelijk als bestuurlijk, randvoorwaardelijk.

De ambities uit de Zomernota vragen om een integrale procesaanpak zowel intern als extern, waarbij alle belanghebbenden een rol kunnen en mogen spelen. Dit moet leiden tot betere en meer gedragen oplossingen in de samenleving. De Wet Versterking Participatie op decentraal niveau stelt niet voor niets de maatschappelijke opgaven en een goede participatie daarover centraal. De Omgevingswet beperkt zich immers tot participatiebeleid gerelateerd aan de ruimtelijk fysieke domein en in deze notitie betreft het maatschappelijke opgaven in de breedste zin des woord.

Op 01.01.2025 is de Wet Versterking Participatie op decentraal niveau in werking getreden. Deze wet zegt dat gemeenten hun inspraakverordening moeten vervangen door een participatieverordening. Gemeenten hebben hiervoor de tijd tot 1 januari 2027.

1.2 Doel van deze startnotitie

Het doel van deze startnotitie is vierledig:

- Verkennen van bestuurlijke ambities met betrekking tot bestuurlijke vernieuwing, participatie en Uitdaagrecht;
- Verkennen van de kaders vanuit het bestuur voor bestuurlijke vernieuwing, participatie en Uitdaagrecht;
- Stakeholders uitnodigen input te geven over de thema's die voor hen belangrijk zijn;
- Instemmen met het te volgen proces om te komen tot een nieuwe verordening en aangepast beleid in het kader van de Wet versterking participatie op decentraal niveau.

2 Bestuurlijk vernieuwing en de Wet versterking participatie op decentraal niveau

2.1 Wat verstaan we onder bestuurlijke vernieuwing en participatie?

Bestuurlijk vernieuwen

Bestuurlijk vernieuwen vraagt om een andere houding van bestuurders en ambtenaren richting inwoners:

- Inwoners en initiatiefnemers de ruimte **willen** geven;
- **Open en meewerkende houding** van bestuur en ambtelijk apparaat;
- **Open en heldere communicatie**: inwoners moeten kunnen weten wat mogelijk is in Leudal;
- **Randvoorwaarden** vastleggen in beleid / participatieverordening:
 - **Transparant**
 - **Gelijkwaardig**
 - **Gedeelde verantwoordelijkheid**;
- **Met elkaar leren, evalueren en verder ontwikkelen.**

Participatie

- Burgerparticipatie: Het betreft initiatieven die vanuit de gemeente komen, waarbij de betrokkenheid van inwoners wordt gevraagd. Inwoners worden actief betrokken bij het maken, uitvoeren en evalueren van beleid. De gemeente blijft eigenaar van het initiatief.
- Overheidsparticipatie: Het betreft initiatieven van betrokken inwoners waarbij de gemeente participeert. Hier wordt dus door de gemeente ingespeeld op wensen die vanuit de samenleving komen. Daar waar nodig biedt de gemeenten ondersteuning met kennis en middelen. We werken vanuit gelijkwaardigheid en een gedeelde verantwoordelijkheid. De inwoners blijven eigenaar van hun initiatief.
- Uitdaagrecht: Het Uitdaagrecht is het recht voor inwoners e.a. om taken van de gemeente over te nemen / te gaan aansturen. Voor 1 januari 2027 moet Leudal het Uitdaagrecht hebben opgenomen in de nieuwe participatieverordening.

Goede participatie zorgt voor een brede vertegenwoordiging van belangen, representativiteit en sociale inclusie. Iedereen die een mening, belang of idee heeft over een visie of plan krijgt de kans mee te denken en mee te doen. Het doel is om te komen tot een weloverwogen en gemotiveerd besluit. Dat hoeft niet altijd te leiden tot een besluit waar iedereen het mee eens is.

2.2 Bestuurlijke vernieuwing tot nu toe:

Inmiddels zijn de 3 geprioriteerde pijlers van bestuurlijke vernieuwing, uit het collegebesluit van 18-04-23 (grotendeels) geïmplementeerd én going concern:

1. Verbeteren positionering jongeren;
2. Professionaliseren werkwijze dorpsplatforms;
3. Meer inzicht in participatie (burger- en overheidsparticipatie).

1. Verbeteren positionering jongeren:

Op 6 februari 2024 heeft de gemeenteraad van Leudal ingestemd met het instellen van de jongerenraad. De leden van de jongerenraad hebben een korte training gevolgd m.b.t. debatvaardigheden en zijn op 24-09-2024 voor het eerst bij elkaar gekomen. Dit om onderwerpen te prioriteren, waar de jongerenraad zich op zal richten:

- Nieuwe locatie st. Ursula;
- Jongerenwerk van Synthese;
- Combinatiefunctionaris sport en cultuur;
- Aantrekkelijk maken O.L.S. voor jongeren;
- Trapveldjes.

College- en raadsleden mogen ook onderwerpen aandragen voor agendering bij de jongerenraad. De jongerenraad voorziet het bestuur van gevraagd en ongevraagd advies.

2. Professionaliseren werkwijze dorpsplatforms:

Op dit moment zijn er 14 dorpsplatforms en hebben 12 dorpsplatforms in 2024 subsidie ontvangen van de gemeente en 13 dorpsplatforms subsidie aangevraagd voor 2025.

Er zijn grote verschillen tussen de dorpsraden. Hun activiteiten variëren van het organiseren van sinterklaas- of kerstactiviteiten tot het bestrijden van eenzaamheid, een uitgebreid vrijwilligersnetwerk organiseren of het initiëren van samenwerking voor woningbouw. Soms is een dorpsplatform initiatiefnemer of belanghebbende, soms zijn dat andere inwoners of verenigingen binnen de gemeente.

De gemeente omarmt de eigenheid van de verschillende dorpsplatforms. De gemeente nodigt de dorpsplatforms nadrukkelijk uit hun eigen rol als stakeholder in participatie verder door te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is een dorpsraad die inzet op organiseren van activiteiten, nadrukkelijk uit te nodigen vanuit die rol als klankbord voor de gemeente te fungeren. Dorpsplatforms worden als één van de stakeholders uitgenodigd om mee te denken over de nieuwe participatieverordening en beleid. Belangrijk thema hierbij is communicatie tussen de gemeente en de dorpsplatforms en het bereiken van inwoners in de kernen. Aanvullend wordt benoemd het thema gedeelde verantwoordelijkheid nemen.

3. Meer inzicht in participatie:

De interne organisatie wordt vanaf begin 2025 geïnformeerd over bestuurlijke vernieuwing, de komst van de nieuwe Wet versterking participatie op decentraal niveau en wordt getraind in proces-, en projectmatig werken. De voorbereidingen hiertoe zijn getroffen in 2024.

Gelijktijdig is er in de sjablonen voor de MT-, college- en raadsvoorstellen een passage toegevoegd, om meer inzicht te geven in de manier waarop participatie heeft plaatsgevonden. Dit naar aanleiding van de training "betere voorstellen en heldere taal". Ook ondersteunt het team communicatie bij het houden van prikkelsessies, waarbij onder andere stakeholdersanalyses per project/proces gemaakt worden. We zetten hiermee in op het stimuleren van intrinsieke motivatie, samen te werken met zowel de inwoners van Leudal als belangrijke stakeholders binnen de gemeente. Dit om de integrale dienstverlening aan inwoners verder te verbeteren.

2.3 Participatie in Leudal - Intaketafel

De afgelopen jaren hebben we ervaring opgedaan met participatie en initiatieven. Initiatieven (zowel ruimtelijke initiatieven als initiatieven op het gebied van het sociale domein) komen binnen bij de intaketafel. Deze werkwijze is voortgekomen uit het Participatiebeleid, gerelateerd aan de Omgevingswet. Inmiddels is de intaketafel geëvalueerd en op basis daarvan doorontwikkeld. Hiermee heeft de gemeente een goed werkend instrument, waardoor initiatiefnemers snel weten of hun initiatief kansrijk is. Ook ontvangen zij integraal advies vanuit de afdelingen Ruimte en Samenleving. Sinds 2022 zijn er 101 initiatieven behandeld aan de intaketafel. De folder intaketafel gemeente Leudal is als bijlage toegevoegd, met daarin de werkwijze van de intaketafel, voor initiatiefnemers.

We zien de intaketafel als het instrument om vorm te geven aan een heldere en transparante werkwijze voor het komen tot initiatieven en participatie in Leudal.

We stimuleren ook hierbij de grondhouding "Ja, mits", en faciliteren initiatiefnemers optimaal.

Door het vastleggen van een transparante werkwijze voor participatie en draagvlak daarbinnen, in onze verordening en/of gewijzigd beleid, ontwikkelen we verder.

2.4 De Wet versterking participatie op decentraal niveau

Wet versterking participatie op decentraal niveau

Met de inwerkingtreding van de Wet versterking participatie op decentraal niveau moeten gemeenten hun inspraakverordening vervangen door een participatieverordening. Gemeenten hebben hiervoor de tijd tot 1 januari 2027. De wet wijzigt artikel 150 van de Gemeentewet. Het doel is om de participatie van inwoners en maatschappelijke partijen te bevorderen.

De wetgever vindt het belangrijk dat inwoners invloed kunnen uitoefenen op beslissingen die hen aangaan, alsmede een rol kunnen spelen bij de uitvoering en evaluatie. Met hun ideeën en kennis kunnen zij ervoor zorgen dat besluiten van de gemeente beter aansluiten bij hun behoeften.

Uitdaagrecht

In de Gemeentewet is ook opgenomen dat gemeenten in de participatieverordening bepalen onder welke voorwaarden het Uitdaagrecht wordt toegepast. Het Uitdaagrecht houdt in dat inwoners en maatschappelijke partijen, de gemeente vragen om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen / te gaan aansturen in samenwerking met de gemeente. Gemeenten zijn vrij om te kiezen hoe zij de betrokkenheid van inwoners en het Uitdaagrecht willen uitwerken in hun verordening.

Proces

Samen met een viertal raadsleden als klankbordgroep, zijn de Uitgangspunten van de nieuwe wet verkend. Dit doen we samen met het "Kennisnetwerk Participatie & Uitdaagrecht".

De raadsleden zijn geïnformeerd over de aankomende Wet Participatie op decentraal niveau en alle fracties zijn geïnformeerd d.m.v. de presentatie bestuurlijke vernieuwing Samen werken aan morgen fracties 28-01-2025 in bijlage 1.

Gezien de ervaringen met bestuurlijke vernieuwing én rekening houdend met het coalitieakkoord, de strategische visie en de zomernota, zal inzetten op het versterken van de sociale basis, het centrale thema worden voor de nieuwe verordening en beleidsregels. Hiermee zetten we in op:

- Accommodaties / verenigingen;
- Voorzieningen;
- Wonen en leefbaarheid.

Voorgesteld wordt om 2025 en 2026 te zien als jaren waarin gemeente en inwoners samen leren en ontwikkelen in relatie tot participatie. Zo kunnen we verschillende vormen van participatie samen met de Leudalse samenleving uitproberen, bijvoorbeeld bij het aankomende accommodatiebeleid. Dit om te leren en ontwikkelen t.a.v. participatie met als doel het vergroten van de kracht van de samenleving.

Deze stappen vragen een verdere ontwikkeling van reactief en informerend naar actief en regisserend en maken onderdeel uit van het huidige participatiebeleid dat in het kader van de Omgevingswet werd opgesteld. Daarbij spreekt het voor zich, dat de samenwerking verder gaat dan de gemeentelijk grenzen. Ook regionaal, provinciaal en interregionaal werken we samen om onze ambities waar te maken.

Centraal binnen het huidige participatiebeleid staan de meervoudige overheidsrollen en de mate van invloed die belanghebbenden hebben. Uitgebeeld in afbeelding 1 en 2:



Afbeelding 1: Meervoudige overheidsrollen



Afbeelding 2: Mate van invloed op de participatieladder

3 Het vervolgproces en de stappen daarbinnen

We doorlopen de volgende processtappen, in samenwerking met het "Kennisnetwerk participatie en uitdaagrecht":



Afbeelding 3: de processtappen om de nieuwe wet te implementeren

Stap 1: Kennismaking met de nieuwe participatieverordening en het Uitdaagrecht

Met behulp van presentaties aan het college (Q1 2025), de fracties (Q1 2025), de commissie bestuur en middelen (18-06-2025) en deze startnotitie (01-07-2025), maakt het bestuur kennis met de nieuwe Wet versterking participatie op decentraal niveau.

Belangrijke thema's die het college meegeeft om verder te verdiepen zijn:

- "Ja, mits..." is de positieve grondhouding, vertrouwen geven en duidelijke spelregels afspreken;
- De intake tafel blijft het domein-overstijgende instrument waarlangs initiatieven binnenkomen en wordt verder doorontwikkeld, rekening houdend met het verankeren van het Uitdaagrecht;
- Transparantie rondom participatie, wanneer is er wel sprake van en wanneer ook niet en leg dit vast in de nieuwe beleidsregels;
- Hierbinnen nemen we op hoe draagvlak gemeten kan worden.

Belangrijke thema's die de raadsleden en hun fracties meegeven om verder te verdiepen zijn:

- Bestuur en ambtelijk apparaat gaan burgergericht te werk en geven ruimte en vertrouwen;
- Het is van belang participatie in een vroeg stadium toe te passen en daarover regelmatig te communiceren aan de gemeenteraad;
- Duidelijke en heldere communicatie aan burgers;
- Uniforme en transparante werkwijze voor participatie;
- Spelregels afspreken waarin gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en samenleving tot uiting komt;
- Het Uitdaagrecht krijgt een formele status in de Participatieverordening. Het bestuur geeft de (financiële) kaders mee, waarbinnen een Uitdaagrecht-initiatief wordt gehonoreerd. Dit door aan te geven welk bedrag voor de betreffende beleidsontwikkeling gereserveerd is in de begroting;
- Jaarlijkse raadsinformatiebrief participatie voor de gemeenteraad.

Stap 2: Bestuur geeft richting aan de invulling:

Op basis van de verkennende gesprekken met de raadsleden in de klankbordgroep en het college, wordt de gemeenteraad op 1 juli 2025 gevraagd in te stemmen én dit proces interactief vorm te geven samen met een afvaardiging van de Leudalse samenleving. Een stakeholderbijeenkomst wordt in Q3/Q4 2025 georganiseerd, waarin een goede afspiegeling van de Leudalse Samenleving gevraagd wordt input te leveren voor het nieuwe participatiebeleid en het bestuur van advies te voorzien (meedenken). Het doel is participatie tijdig en effectief in te zetten als hulpmiddel om de afstand te overbruggen tussen inwoners en de gemeenteraad. We onderzoeken hoe vertrouwen richting initiatiefnemers vergroot wordt en verantwoordelijkheid gedeeld kan worden. Dit doen we aan de hand van het bespreken van actuele casuïstiek en de manier waarop participatie hierbinnen vormgegeven is. Insteek is leren van het verleden en ontwikkelen naar de toekomst. Het bestuur geeft tevens de (financiële) kaders mee, waarbinnen een Uitdaagrecht-initiatief wordt gehonoreerd. Dit door aan te geven welk bedrag voor de betreffende beleidsontwikkeling gereserveerd is in de begroting.

Deze input wordt eind 2025, begin 2026 gepresenteerd aan de gemeenteraad, waarna het nieuwe bestuur in 2026, de verordening en nieuwe beleidsregels vaststellen en deelnemers horen wat er met hun advies gebeurt. Een warme overdracht van het huidige college naar het nieuwe college en goede informatievoorziening aan de nieuwe gemeenteraad zijn essentieel hierbij. Aanvullende trainingen behoren tot de mogelijkheid.

Belangrijke thema's die de Leudalse samenleving, in de voorbereiding, meegeeft om te verdiepen zijn:

- Geef ruimte om te experimenteren met andere manieren van participatie, zoals een digitaal platform of een burgerberaad;
- Communiceer over verwachtingen en deel informatie zodat iedereen dezelfde basis heeft;
- Maak duidelijk welke rol een stakeholder heeft m.b.t. de communicatie;
- Vaste schakelpunten binnen de ambtelijke organisatie voor participatie en informatie;
- Richt gedeelde (financiële) verantwoordelijkheid in binnen participatie;
- Open, transparante en respectvolle communicatie; van "Nee mits" naar "Ja, mits".

Belangrijke thema's die de ambtelijke organisatie, in de voorbereiding, meegeeft om te verdiepen zijn:

- Samenwerking met college- en gemeenteraad is een randvoorwaarde voor goede participatie;
- Verwijs burgers naar de instrumenten die al goed werken zoals de Buiten Beter App en de intaketafel;
- Geef ruimte om te leren en ontwikkelen in samenwerking met het college en de gemeenteraad, bijvoorbeeld door gezamenlijke training en evaluaties.

Stap 3: Verdere invulling

Advies en input worden meegenomen bij het opstellen van de nieuwe participatieverordening en het bijbehorende beleid.

Stap 4: Besluitvorming door bestuur:

Beoogd wordt de nieuwe participatieverordening en het bijbehorend beleid na installatie van de nieuwe gemeenteraad en het college vast te laten stellen. Dit moet uiterlijk voor 1 januari 2027 gebeuren.

Stappen 5 en 6 worden ten tijde van de besluitvorming verder uitgewerkt.